

technicznymi i weterynaryjnymi, jest najbardziej zootechniczną spośród nauk weterynaryjnych, gdyż znaczną część swej dziedziny objęła z rozdziału zespołu nauk ujmowanych zbiorową nazwą hodowli ogólnej. Przy hodowli ogólnej pozostały zagadnienia biologii hodowlanej, zagadnienia środowiska wewnętrznego zwierząt gospodarskich i metody hodowlane, zoohigiena zaś objęła zagadnienia środowiska zewnętrznego i metody chowu. Zoohigiena mówi hodowcy o tym jak przestrzeganie jej wskazań podnosi wydajność i odporność zwierzęcia, a z drugiej strony uzupełnia ją kątem widzenia lekarsko-weterynaryjny wskazujący na to, że zaniedbanie wskazań zoohigieny może się przyczynić do osłabienia odporności, a w rezultacie do schorzenia i obniżenia wydajności, lub do śmierci zwierząt. Minął również czas, gdy za główny zabieg zoohigieniczny uważano dezynfekcję i zapobieganie chorobom zakaźnym i pasożytniczym, a więc defensywne zabiegi dla konserwatywnego utrzymania osiągniętego stanu bez ofensywnej tendencji do jego doskonalenia. Okazało się zresztą, że największe straty wskutek zaniedbań zoohigienicznych dają schorzenia niezakaźne. Na wymienionym plenum Gołoszczapow (7) podał, że w ZSRR straty wskutek schorzeń niezakaźnych spowodowanych błędami zoohigienicznymi przekraczają 80% ogółu strat w hodowli zwierząt.

Dla rozwoju hodowli potrzebne jest nie tylko

defensywne zapobieganie chorobom, ale ofensywne, twórcze kształtowanie warunków środowiskowych w celu umocnienia żywotności i zdrowia zwierząt dla podniesienia wydajności, najlepszą bowiem obroną przed chorobotwórczymi czynnikami jest atak zoohigieny. Schorzenia zwierząt, niezależnie od specyficzności ich przyczyn, stanowią alarmujące symptomy wadliwego ukształtowania warunków w biotypie gospodarstwa rolnego. Leczenie chorych zwierząt bez usunięcia środowiskowego podłoża choroby jest, w znaczeniu ekologicznym, tylko objawowym leczeniem nieuwzględniającym jedności zwierzęcia i środowiska. Badania nad opracowaniem norm najkorzystniejszych warunków środowiskowych opartych na wskaźnikach fizjologicznych zwierząt są treścią zoohigieny, która dzięki temu posiada swój własny zakres badania i działania.

Piśmiennictwo

- 1) Dahmen H.: Lehrbuch der Veterinaer-Hygiene, Berlin 1941.
- 2) Dykstra R.: Animal sanitation and disease control, Danville 1946.
- 3) Van Es L.: The principles of animal Hygiene and preventive medicine, New York 1949.
- 4) Gadzikiewicz W.: Podrecznik higieny ogólnej, Lek. Instytut Naukowo-Wydaw., Warszawa 1946.
- 5) Gadzikiewicz W.: Metodyka badań higienicznych, Warszawa 1949.
- 6) Higiena sielskobazajstwiennych żywotnych, Trudy XXIX Plenuma Wietierinarnoj Sekcii Akademii, Moskwa 1950.
- 7) Klimmer: Gesundheitspflege der landwirtschaftlichen Nutztiere, 4 Aufgabe, 1924.
- 8) Królikowski S.: Higiena weterynaryjna, czyli nauka utrzymania zdrowia zwierząt gospodarskich, Lwów 1897.
- 9) Linton R. G.: Veterinary Hygiene, Edinburgh 1940.
- 10) Ozierow A.: Choroby i higiena zwierząt gospodarskich, Warszawa 1950.
- 11) Rautmann H.: Tiergesundheitspflege, Berlin 1953.
- 12) Roots-Haupt-Hartwig: Veterinaer-Hygiene, Berlin 1955.
- 13) Skorochocko A.: Higiena zwierząt gospodarskich, Warszawa 1951.

EWALD SASIMOWSKI

Ogierzy państwowe wyróżniające się w hodowli koni na Lubelszczyźnie

Zakład Szczegółowej Hodowli Koni i Owiec Wyzd. Zootechnicznego UMCS w Lublinie
Kierownik: doc. dr ADAM DOMAŃSKI

Cały szereg reproduktorów przechodzi przez hodowlę terenową względnie stadninową nie pozostawiając trwalszego śladu lub tylko bardzo nieznaczny. W wielu wypadkach jest to spowodowane zbiegiem rozmaitych niesprzyjających okoliczności, jak nieodpowiedni dobór klaczy lub odgrywająca dotychczas dominującą rolę w hodowli masowej przypadkowość tak pod względem jakości pokrywanych klaczy jak i warunków, w jakich wychowywane jest ich potomstwo, oraz możliwości uchwycenia nielicznych jego przedstawicieli, częstokroć jedynie najsłabszych. Osobniki jednak wybitniejsze, szczególnie jeżeli działają w pewnym środowisku dłuższy okres czasu, rzadko nie wywierają nań widocznego wpływu. Przy bliższym badaniu omawianego zagadnienia okazuje się, iż ogierzy posiadające wspomniane cechy osobnicze oraz nieco „szczęścia” w sensie uniknięcia przytoczonych niesprzyjających okoliczności, są stosunkowo nieliczne. Jaskrawą ilustracją przytoczonego spostrzeżenia są dane z hodowli koni w woj. lubelskim. Hodowla na tym terenie posiada długą tradycję i od dawna kształtowała się pod wpływem Państwowych

Stad Ogierów (od r. 1930 do chwili obecnej P.S.O. Białka), o czym świadczy m. in. fakt, że ogierzy uznane będące synami względnie wnukami ogierów państwowych (nie mówiąc już o zajmowaniu dalszych pozycji rodowodów przez ogierzy państw.) stanowią ok. 90% ogólnej liczby ogierów uznanych. Nie wszystkie jednak ogierzy państw. nawet o analogicznym „stażu” mogą wykazać się posiadaniem synów względnie wnuków w grupie ogierów uznanych, a ponadto rozpiętość ilości jest bardzo znaczna. Po przeanalizowaniu rodowodów wszystkich ogierów uznanych w woj. lubelskim na rok 1952/53 stwierdziłem, że z ogólnej ich ilości około 44% było synami ogierów państwowych, około 26% wnukami ze strony ojca, 20% zaś wnukami ze strony matki. Cała ta progenitura ogierów państwowych pochodzi od 229 sztuk tychże ogierów, ponieważ niektóre posiadają w jej składzie po kilku, kilkunastu a nawet więcej przedstawicieli. Jednak w tej grupie 229 ogierów państwowych — protoplastów tylko 14 szt. (6,5%) posiada licznějšíą progeniturę — od 10 szt. wwyż (przeciętnie 15,3 szt.), podczas gdy pozostała ilość 215 ogie-

rów — protoplastów posiada przeciętnie po 2,1 przedstawicieli swojej krwi w grupie ogierów uznanych.

Wykaz wspomnianych 14-u ogierów oraz ilościowe zestawienie ich progenitury zawiera poniższa tabela.

L. p.	Nazwa i pochodzenie ogiera protoplasty	Ilość ogierów uznanych			
		Synów	Wnuków	Ogółem z krwi tego ogiera	
		ze str. ojca	ze str. matki		
1	48 Rycerzyk o po 177 Amurath Schagya Io (Amurath Schagya o — 430 Schagya XI o) od Ikra o (141 Schagya XVI (X-12) o — Tabakiera o)	12	7	9	28
2	1208 Hermes x wsch. pr. po Eckmar x (Eckstein — kl. po Sanne) od Herta (Hersdorf — kl. po Gospitant)	6	13	5	24
3	46 Łysy Pan xa po Ryngraf o (LXI Schagya X/X-21 o — Cecylia oo) od Zazula II xo (Zefir 299 x — Agrypina o)	12	5	2	19
4	1136 Pistolet xo po 316 Schagya o (Schagya Xo — 27 Amurath o) od Pigułka xo (Trés Moutarde — Pawona)	3	10	4	17
5	41 Jukatán xo po 141 Schagya XVI o (Schagya Xo — 159 Schagya I o) od Zośka xo po N.U.	8	3	6	17
6	3 Fandango x po 790 Finnländer xx (St. Maclou — Five o'clock) od Bajadera po N.U.	2	2	11	15
7	494 Nikiel xo po Namorob xx (Splendor — Zeyneb) od Furioso XIII (Furioso XIII — Gidran XXVIII)	4	6	4	14
8	65 Rozmaryn oo po Almanzor oo (Athos — Mlecha III) od Dziejanna oo (Bakszys — Kalina)	7	6	—	13
9	128 Menelaus xxoo po Pielgrzym Lubst. oo (Marzouk IV — Mlecha) od Troja xx (Libanos — Cattaro)	7	5	—	12
10	25 Flirt IV o po 1305 Fellah o (Bakszys oo — 5 Scharuga o) od Szyna o (578 Shagya o — Drezyna)	11	1	—	12
11	774 Sonderman x wsch. pr. po Johanniseuer od Lotte	2	9	1	12
12	1490 Talar xo po Jampol xo (Palamedes xx — Urania o) od Talassa xo po Bihar x	11	—	—	11
13	539 Amur xo po 763 Novello xx (Cicero — Nevolnice) od Mira xo (Alkazar — Sarna I)	3	3	4	10
14	Łańcut o po Ryngraf o (LXI Schagya X/X-21/o — Cecylia oo) od Myszka o (Szamil 710 o — Żydówka)	2	8	—	10
Razem:		90	78	46	214

Synowie wyżej wymienionych 14-u ogierów państwowych stanowią 29% liczby ogierów

uznanych — synów ogierów państwowych, analogicznie wnuki ze strony ojca stanowią 40% liczby tego rodzaju wnuków, a wnuki ze strony matki 30% wnuków ogierów państwowych, ze strony matki, będących ogierami uznanyimi. Zebrane dane obejmują wszystkie ogiery państwowe, zarówno obecnie żyjące jak i nieżyjące. W przytoczonej grupie 14-u ogierów, których progenitura jest obecnie reprezentowana najliczniej, znajduje się tylko 6 ogierów żyjących (25 Flirt IV o, 128 Menelaus xxoo, 48 Rycerzyk o, 65 Rozmaryn oo, 1490 Talar xo, 46 Łysy Pan xo). Należy nadmienić, iż powyższy wykaz obejmuje tylko synów i wnuki z hodowli masowej. Dla uzupełnienia należałoby dodać, że następujące ogiery posiadają obok wymienione ilości synów znajdujących się w P.S.O. Białka: 48 Rycerzyk, o — 6 szt., 23 Flirt IV o — 4 szt. 128 Menelaus xxoo — 1 szt., 46 Łysy Pan xo — 2 szt., 494 Nikiel xo — 1 szt., 1208 Hermes x — 1 szt., 41 Jukatán xo — 1 szt. Wykazana ilość 214 ogierów uznanych z krwią owych 14 ogierów stanowi 32,2% całej liczby ogierów uznanych, będących progeniturą ogierów państwowych oraz 28% liczby wszystkich ogierów uznanych na rok 1952/53 w woj. lubelskim bez względu na pochodzenie. Dane te są bardzo wymowne, rzucają bowiem światło nie tylko na reproduktory mogące się wykazać takimi wynikami, ale na całą hodowlę omawianego terenu. Wylimitowanie najbardziej popularnych prądów krwi ogierów państwowych w lubelskiej hodowli koni pozwala na oparcie na bardziej konkretnych podstawach kierunku doboru reproduktorów dla tego terenu, które to podstawy stwarza fakt, że krew przytoczonych w wykazie 14 ogierów reprezentowana jest w aktywnej formie przez około 30% pogłowia ogierów uznanych. Ponadto wydaje się nie ulegać wątpliwości, iż w miarę potrzeby w grupie wylimitowanych w powyższy sposób ogierów należy szukać ewentualnych kandydatów na tzw. reproduktory czołowe do stadnin, co potwierdza fakt zajmowania już obecnie boksów ogierów czołowych w stadninach przez ogiery: 48 Rycerzyk o — P.S.K. Janów Podl., 65 Rozmaryn oo — P.S.K. Michalów oraz 25 Flirt IV o w P.S.K. Klemensów. Przy analizie wpływu omawianej grupy 14 ogierów na masową hodowlę koni, zastanawiające jest zjawisko, że w reprodukcji konia lubelskiego bierze udział: 53 ogiery z krwią wschodnio-pruską (oprócz przytoczonych w wykazie 24 ogierów z krwią og. 1208 Hermes x i 12 z krwią og. 774 Sonderman x, — działa 17 ogierów, posiadających w swych rodowodach inne ogiery wschodnio-pruskie).

Poruszone kwestie wynikające z możliwości zebrania danych statystycznych o poszczególnych reproduktorach posiadają szeroki zakres znaczenia hodowlanego i jako takie wymagają szerokiego omówienia, jakie trudno zmieścić w ramach artykułu, dlatego też ograniczam się do zwrócenia uwagi na zasadnicze elementy tego problemu.